

Anakronizmi u prikazima Krvavog križevačkog sabora*

HRVOJE PETROVIĆ
SOS Zajednica mladih Osijek
Wilsonova 65
HR – 31000 Osijek
hrvoje.petrovic86@gmail.com

Pregledni rad
Review article

Primljeno/Received: 11.06.2017.
Prihvaćeno/Accepted: 27.11.2017.

Gledanje na prošlost iz perspektive sadašnjosti, osobito kada je u pitanju nacionalni identitet, trend je koji prati hrvatsku modernu historiografiju od njenih početaka u 19. stoljeću. Kroz analizu sadržaja povijesne literature i pojedinih suvremenih medija (udžbenici, Internet, TV-kalendar), u radu će se nastojati ukazati na manjkavosti ukorijenjenih anakronizama vezanih za događanja oko Krvavog križevačkog sabora. Istovremeno će se nastojati izložiti nedostatci razmišljanja o samorazumljivosti višestoljetnog postojanja hrvatske nacije kao i o općenito pripisivanju hrvatskog identiteta svemu što se u prošlosti nalazilo na području suvremene Republike Hrvatske.

Ključne riječi: anakronizmi, identitet, Krvavi križevački sabor

Uvod

Moglo bi se tvrditi kako nacionalne identitetske etikete pripisane osobama, velikašima, širim slojevima stanovništva i područjima što se spominju oko epizode u povijesti poznate pod nazivom *Krvavi križevački sabor* predstavljaju reprezentativni uzorak karakterističan za hrvatski akademski i javni diskurs koji je obilježen gledanjem na prošlost iz perspektive sadašnjosti. U takvom pogledu veliku važnost imaju anakronizmi, odnosno pojmovi stavljeni u vremensko razdoblje kojemu ne pripadaju.¹ U okviru analize ovog rada oni će se odnositi isključivo na suvremene nacionalne oznake što se navode u spominjanju osoba, grupa, titula i prostora vezanih za spomenuti Sabor. U uvodu rada bit će riječi o korijenima trenda uporabe anakronizama u historiografiji, odnosno o romantičarskom pisanju povijesti kakvo je bilo popularno u začecima moderne historiografije u Europi. Zatim slijedi analiza sadržaja teksta oko Krvavog sabora iz određenih sinteza hrvatske povijesti s osvrtom isključivo na identitetske etikete što su ih autori pripisali povijesnim osobama,

širim slojevima ili području/političkoj tvorevini. Kako gotovo u pravilu s promjenom političkog poretka neizbježno slijedi i promjena povijesnog narativa, analiza će se suziti na knjige najcjenjenijih hrvatskih povjesničara svog vremena, redom sveučilišnih profesora čija je riječ nosila težinu, kroz pet različitih državnih sustava kroz koji je prošla Hrvatska od početka 20. stoljeća do danas. Također, izabrane sinteze hrvatske povijesti izdvojene su i stoga što su generacijama imale veliku važnost u informiranju šire hrvatske javnosti, a neke od njih i danas su obvezna literatura studentima povijesti. Analizirat će se i sadržaj teksta koji nam nude mediji što su u suvremeno doba široj populaciji pristupačniji od djela ugledanih povjesničara, a to su povijesni udžbenici, televizija i Internet. Dakle, u ovom radu nas ne zanimaju autorove interpretacije poteza i postupaka određenih povijesnih ličnosti ili zaključci o povodima, uzrocima i posljedicama pokolja u Križevcima 1397. godine, već je pozornost usmjerena jedino i samo prema korištenim anakronizmima. U završnom će se dijelu rada nastojati argumentirano izdvojiti neprijemljeni anakronizmi oko spomenutog događaja te ujedno i izložiti nedostatci razmišljanja o samorazumljivosti višestoljetnog postojanja hrvatske nacije kao i o općenito pripisivanju hrvatskog identiteta svemu što se u prošlosti nalazilo na području suvremene Republike Hrvatske.

* Razmišljanja iznesena u članku ne moraju odražavati i stav Uredništva (napomena gl. urednice).

1 Anakronizam, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=2436> (pristupljeno 08.04.2017.).

Dugo devetnaesto stoljeće

Danas je bivanje nacijom najuniverzalnija priznata vrijednost u političkom životu suvremenog doba.² Međutim, promatranje svijeta kroz nacionalni spektar se počelo razvijati tek u 19. stoljeću kada se stvaraju ideje o nacionalnoj državi, njenim granicama, razvijaju brojne i međusobno suprotstavljene teorije o pripadnosti određenoj naciji itd. Samo u Europi je u 19. stoljeću postojalo tisuće etničkih grupa od kojih je svaka potencijalno nacija, ali u većini slučajeva taj potencijal nikada neće biti ostvaren. Prije nastavka, pokušajmo prvo približno objasniti što je nacija u usporedbi i nasuprot etničke grupe. Nacija je kao zajednica moguća jedino u građanskom, ne staleškom društvu,³ jer podrazumijeva zajednička prava i dužnosti svih svojih pripadnika.⁴ Etnička svijest ne motivira pripadnike zajednice da mijenjaju svoj ustaljeni način života, običaja i vjerovanja, dok nasuprot tome nacionalna svijest mobilizira pojedinca da sudjeluje u borbi za stvaranje što slobodnije političke zajednice i građanskoga društva za svoju naciju.⁵ Nacija je samosvjesnija zajednica koja posjeduje ili traži svoja politička i društvena prava te kontrolu određenog područja. Dakle, etnička skupina ne mora posjedovati domovinu, a nacija mora.⁶ Nadalje, nacija je znatno umreženija zajednica svih društvenih slojeva i svih krajeva u kojima oni žive,⁷ što nam govori da je ona „zamišljena zajednica” – zamišljena je zato što pripadnici čak i najmanje nacije nikad neće upoznati većinu drugih pripadnika svoje nacije, pa čak ni čuti o njima, no ipak u mislima svakog od njih živi slika njihovog zajedništva.⁸

Kako je svaka nacija morala imati i „nacionalnu povijest”, dolazi do prikupljanja građe o prošlim događajima, što će utjecati i na nastanak moderne historiografije. Slike prošlosti se retuširaju tako da budu politički

korisne.⁹ Razvijaju se nacionalni mitovi o porijeklu i vremenu, o prostoru, o precima, o migraciji, o oslobođenju, o zlatnom dobu, o propasti, o preporodu.¹⁰ Time se ujedno postizalo da se ljudi ciljano „sjećaju onoga što se nikad nije dogodilo.”¹¹ Ukratko, povijest kao znanost je dobila zadatak da ukorijeni, osmisli i opravda novi državno-nacionalni poredak te mu uspostavi što duži povijesni kontinuitet.¹² Ključ dokazivanja vlastitih povijesnih i etničkih prava postalo je kreiranje kontinuiteta što se, pak, namjeravalo postići projiciranjem novostvorenih modernih nacionalnih država i nacija s određenim antičkim ili srednjovjekovnim političkim tvorevinama i njenim stanovništvom.¹³ Bez obzira na ogroman doprinos u razvoju moderne historiografije, jasno je i to da se povjesničari u dokazivanju kontinuiteta nisu ustručavali, u većoj ili manjoj mjeri, izmišljanja, preoblikovanja, odabira i iskrivljavanja povijesnih činjenica, pri čemu je uporaba anakronizama bila neizostavna pojava. Okolnosti u kojima je nastajala i razvijala se moderna hrvatska historiografija bile su politička borba za državopravni položaj Hrvatske unutar Austro-Ugarske,¹⁴ želja za sjedinjenjem virtualne Trojedne kraljevine, osporavanje povijesnih i etničkih prava za Slavonijom, Dalmacijom, Istrom, Bosnom, Hercegovinom i južnom Ugarskom od strane mađarskih, talijanskih i srpskih konstruktora nacije itd. Hrvatska je historiografija u 19. stoljeću služila razvoju vlastite nacionalne svijesti.¹⁵ U službi politike, historiografska opsesija ili „domoljubna dužnost” postaje dokazivanje homogenosti i kontinuiteta krvi, prostora, kulture i pogotovo jezika.¹⁶ Historiografija je bila obuzeta stvaranjem „domovinske” povijesti kao prioritetne zadaće u okviru izgradnje nacionalne države i nacionalne svijesti. Za nju je karakteristična glorifikacija svake borbe za nacionalno

2 Benedict Anderson, *Nacija: zamišljena zajednica: razmatranja o porijeklu i širenju nacionalizma*, Zagreb: Školska knjiga, 1990., str. 14
 3 Petar Korunić, Porijeklo, integracija i budućnost nacije, u: Emil Heršak (ur.), *Etničnost i povijest*, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti: Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo, 1999., str. 72.
 4 Tomislav Fresl, Faze integracije hrvatske nacije, *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja* 42/86, Zagreb, 2008., str. 123–140., na str. 125.
 5 Isto, str. 138.
 6 Adrian Hastings, *Gradnja nacionaliteta*, Rijeka: Adamić; Sarajevo: Buybook, 2003., str. 15.
 7 Željko Holjevac, Važnost jednakosti pred zakonom i komunikacijske revolucije u procesu oblikovanja modernih europskih nacija, *Povijest u nastavi*, 1/19, Zagreb, 2012., str. 65–70., na str. 65.
 8 Benedict Anderson, *Nacija: zamišljena zajednica: razmatranja o porijeklu i širenju nacionalizma*, 17.

9 Vjeran Katunarić, *Sporna zajednica: novije teorije o naciji i nacionalizmu*, Zagreb: Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo, 2003., str. 178.
 10 Ivo Rendić Miočević, *Hrvatski identitet: trajnost i fluidnost – usporedba Kvarnera i gorske Dalmacije*, Rijeka: Adamić, 2006., str. 38.
 11 Snježana Kordić, *Jezik i nacionalizam*, Zagreb: Durieux, 2010., str. 259.
 12 Ljubiša Despotović, Politički mitovi, nacionalizam, antinacionalizam i demokratija na prostoru bivše Jugoslavije, u: Ljubiša Despotović, Darko Gavrilović, Vjekoslav Perica, Srđan Šljukić (ur.), *Mitovi nacionalizma i demokratija*, Novi Sad: Centar za istoriju, demokratiju i pomirenje, 2009., str. 49–78, na str. 53.
 13 Ivo Rendić Miočević, Etnopsihologijski okvir hrvatske i srpske nacije, *Migracijske i etničke teme* 16 (2000), br. 1-2, str. 148.
 14 Neven Budak, Tomislav Raukar, *Hrvatska povijest srednjeg vijeka*, Zagreb: Školska knjiga, 2006., str. 14.
 15 Neven Budak, Etničnost i povijest, u: Emil Heršak (ur.), *Etničnost i povijest*, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti: Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo, 1999., str. 11–24, na str. 24.
 16 Snježana Kordić, *Jezik i nacionalizam*, str. 193.

oslobođenje, ujedinjenje i nacionalnu afirmaciju, bez kritičke distance i objektivne valorizacije događaja, pojava i njihovih protagonista.¹⁷ Čitavi se sveučilišni aparati stavljaju u funkciju kreiranja jedinstvene nacionalne povijesti i brisanja regionalnih razlika,¹⁸ pri čemu se kreativno pamte ideološki podobne činjenice, a zaobilaze one koje kvare sliku.¹⁹ Kao takvi, radovi povjesničara će predstavljati polazišnu točku od koje će nadalje političari, svećenici, umjetnici i dr. crpiti svoje interpretacije, stavove i razmišljanja o prošlosti, a koja će se zatim prelijevati u medijski prostor i javnu sferu, ulice, kavane, mitinge itd.

Prije kratkog osvrta na sadržaj vezan uz Križevački sabor treba naglasiti kako bi bilo pogrešno zaključiti da opus radova ili pojedinih djela spomenutih povjesničara gubi na sveukupnoj vrijednosti ili kredibilitnosti zbog neispravno projiciranih suvremenih nacionalnih oznaka osobama, grupama, područjima ili jeziku u prošlosti, kao što se treba uzeti u obzir i to da cilj ovog rada nije razumijevanje duha vremena, političko-društvenih okolnosti te osobito dostupnosti informacija koje su autori imali na raspolaganju pri stvaranju svojih teza i djela. Iako, u nekom opsežnijem radu, svakako bi bilo korisno i poželjno proučiti i te aspekte.

Vjekoslav Klaić (1849.–1928.), jedan od najznačajnijih hrvatskih povjesničara u Austro-Ugarskoj na prijelazu stoljeća, gimnazijski i sveučilišni profesor, istražujući povijest hrvatskoga naroda, u svemu je uočavao konstantnu težnju za očuvanjem hrvatske državnosti, pa je hrvatsko državno pravo središnja točka njegovih istraživanja. U obrani gledišta često je polemizirao s mađarskim i srpskim povjesničarima.²⁰ Pišući u djelu *Pov(i)jest Hrvata od najstarijih vremena do svršetka XIX. stoljeća*, 1–6, o događajima oko Krvavog sabora, Klaić jasno razlikuje Hrvatsku i Slavoniju, te Sabor u Križevcima smješta u Slavoniju. Spominjući, pak, Stjepana II. Lackovića, navodi ga kao bivšeg hrvatskog bana, dok Stjepana Prodavića svrstava u slavonske velikaše, a njegovu bunu smješta u Podravinu.²¹

Ferdo Šišić (1869.–1940.), redoviti profesor na Filozofskom fakultetu u Zagrebu od 1909. do 1939. godine, napisao je djelo *Pregled povijesti hrvatskoga naroda*, koje je u širokoj upotrebi i danas među studentima

povijesti. Autor zemlju kojom je vladao Žigmund dijeli na Hrvatsku i Ugarsku, ne spominjući pri tome da se održani sabor u Križevcima nalazio zapravo u Slavoniji. Ubijenog Stjepana Lackovića od Čakovca opisuje kao bivšeg bana i palatina te ističe kako je na glas o Krvavom križevačkom saboru u Hrvatskoj opet buknuo opća buna.²²

Iako je djelo *Povijest Hrvatske, knjiga I.: od najstarije doba do g. 1657.* povjesničar Rudolf Horvat (1873.–1947.) dovršio još 1924. godine, ovaj je gimnazijski profesor zbog svojih političkih stajališta često bio u nemilosti vladajućih slojeva tijekom Kraljevine SHS/Jugoslavije. Tek za vrijeme NDH doživljava svoj profesionalni vrhunac kada prvo stupa u državnu službu kao profesor povijesti na zagrebačkoj Vojnoj akademiji, odnosno Zastavničkoj školi, a 1944. prelazi na Filozofski fakultet kao redoviti profesor hrvatske povijesti.²³ U međuratnom razdoblju je prema količini uporabe anakronizama, odnosno prišivanju hrvatskog identiteta, Horvatovo djelo bilo u rangu popularnih knjiga njegova prezime-njaka Josipa Horvata – *Politička povijest Hrvatske*, I–II, (1936.–1938.) ili *Kultura Hrvata kroz 1000 godina*, (1939.),²⁴ ali se potonja djela u ovom radu neće analizirati jer u njima nema ni spomena Krvavog sabora. Rudolf Horvat područje između Drave i Save krajem 14. stoljeća jednostavno naziva Hrvatskom, a tamošnji narod i velikaše hrvatskima. Navodi da je bivši ban Stjepan Lacković, gospodar Međimurja, ubijen na hrvatskom saboru u Križevcima, što je, pak, uzbunilo hrvatski narod. Ipak, odjednom, ne ignorira činjenicu da su postojali i Slavonija s jedne strane te Dalmacija i Hrvatska s druge, kada piše kako je na saboru hrvatsko-ugarski kralj izabrao povjerenike za navedena područja.²⁵

Istaknuta hrvatska medievistkinja i sveučilišna profesorica Nada Klaić (1920.–1988.), dala je u knjizi *Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku* (1971.) cjelovito i izvorno poimanje ranosrednjovjekovnog razvoja hrvatskih zemalja.²⁶ N. Klaić koristi termin „hrvatske zemlje”, iako jasno razlikuje Hrvatsku i Slavoniju, a Križevce spominje kao jedno od najstarijih političkih i vojničkih središta u Slavoniji. Tek usputno spominje da je nakon bitke kod Nikopolja došlo do Krvavog križevačkog sabora na

17 Guilano Procacci, *Povijest Talijana*, Zagreb: Barbat, 1996., str. VIII.

18 Neven Budak, *Etničnost i povijest*, str. 15.

19 Majkl Biling, *Banalni nacionalizam*, Beograd: XX. vek, 2009., str. 75.

20 Klaić Vjekoslav, <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=214> (pristupljeno 11.04.2017.).

21 Vjekoslav Klaić, *Povijest Hrvata, svezak II.: dio prvi*, Zagreb: Tisak i naklada knjižare Lav. Hartman (Kugli i Deutsch), 1900., str. 282.

22 Ferdo Šišić, *Pregled povijesti hrvatskoga naroda: od najstarijih dana do godine 1873.*, Zagreb: Matica hrvatska, 1916., str. 124–125.

23 Horvat Rudolf <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=7877> (pristupljeno 11.04.2017.)

24 Horvat, Josip, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=26196> (pristupljeno 11.04.2017.)

25 Horvat, Rudolf 1924. *Povijest Hrvatske I.*, Zagreb, [https://hr.wikisource.org/wiki/Povijest_Hrvatske_I._\(R._Horvat\)/Krvavi_sabor_u_Kri%C5%BEevcu](https://hr.wikisource.org/wiki/Povijest_Hrvatske_I._(R._Horvat)/Krvavi_sabor_u_Kri%C5%BEevcu) (pristupljeno 11.04.2017.)

26 Klaić, Nada, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=31726> (pristupljeno 11.04.2017.)

kojem su Žigmundovi ljudi ubili Lackovića i njegove pristaše. Najpoznatijoj žrtvi pokolja, Stjepanu Lackoviću, ne daje nikakvu etničku etiketu, tek ranije u tekstu navodi sve bivše titule, a ne isključivo samo onu kratkotrajnu hrvatsko-dalmatinskog bana.²⁷

Kako to obično biva, kao popratna pojava uspostavljanja nove vlasti, ideološki suprotne od prethodne, devedesetih dolazi i do revizije ili reinterpretacije povijesti.²⁸ Ipak, terminologija i mitomanija ostaju netaknute.

Godine 1994., u svom prvom izdanju, izlazi do danas popularna *Povijest Hrvatske* Dragutina Pavličevića (1932.), jednog od utemeljitelja Instituta za hrvatsku povijest Sveučilišta u Zagrebu.²⁹ Analizirajući četvrto izdanje knjige, zaključak je kako autor u romantičarskom zanosu koristi bezbrojne anakronizme, ranosrednjovjekovne mitove i izmišljene tvorevine kao povijesne činjenice. Ipak i on u razdoblju razvijenog srednjeg vijeka razlikuje Hrvatsku, Dalmaciju i Slavoniju, ubrajajući ih, naravno, u hrvatske zemlje, dok pri kratkom osvrtu na Krvavi sabor napominje kako je Žigmund u Križevce pozvao slavonsko plemstvo.³⁰

Spomenimo još kako se možda i najcjenjeniji poznavatelji srednjovjekovne hrvatske povijesti – Tomislav Raukar (1933.) i Neven Budak (1957.) – u djelu *Hrvatska povijest srednjeg vijeka*, obveznoj literaturi za studente, kada je u pitanju to razdoblje prošlosti, ne osvrću na epizodu o Krvavom saboru. Iako, navode Križevce kao slavonski grad, te, naravno, razlikuju Hrvatsku, Dalmaciju i Slavoniju, i sami koriste termin hrvatske zemlje.³¹ Treba naglasiti i kako je osobito Budak svjestan pogreške što se Hrvatima olako proglašavaju svi stanovnici srednjovjekovne Hrvatske, uključujući Istru, Slavoniju, Dalmaciju, a u ekstremnim slučajevima i Bosnu, bez obzira na to kako ih izvori nazivaju.³²

Osim djela povjesničara, iz suvremenog doba izdvojiti ću još dva izvora informacija: *škola* i elektronički mediji (televizija, Internet). Osobito internetski sadržaj možemo danas smatrati primarnim izvorom informacija među širim slojevima hrvatskog stanovništva s obzirom da nudi najbrži i najlakši pristup osnovnim informacijama. Stoga ću pružiti uvid s kakvim sadržajem o Krvavom saboru širu

populaciju Hrvatske informiraju udžbenik za povijest za gimnazijske razrede, a zatim i TV-kalendar te internetske stranice, poput stranica Hrvatskog sabora, Wikipedije i Hrvatske enciklopedije.

Postojeće minimalne razlike u udžbenicima različitih izdavačkih kuća uglavnom su metodičke prirode, dok je terminologija ista, tako da je za potrebe ovog rada isječak iz udžbenika Školske knjige (2014.) zapravo reprezentativni primjer za sve. Unutar nastavne jedinice *Hrvatska u doba Žigmunda*, mlade se generacije uči kako je hrvatsko-ugarski kralj Žigmund hrvatskim velikašima nanio još jedan veliki udarac 1397. godine na saboru u Križevcima, kada je, unatoč zadanoj riječi, dao pobiti Stjepana Lackovića i ostale hrvatske velikaše.³³

Na službenoj stranici Hrvatskog sabora, pak, piše kako je hrvatski narod, nezadovoljan vladavinom hrvatsko-ugarskog kralja Žigmunda, izabrao novog kralja (pri čemu bi čitatelj trebao valjda zaključiti da se već onda u Hrvatskoj uzimala u obzir volja naroda, a ne određenih povlaštenih slojeva kao što je to slučaj u svim drugim feudalnim tvorevinama srednjovjekovne Europe), da je osnovana hrvatska liga na čelu s banom Stjepanom Lackovićem, da je kralj želio pomirbu s hrvatskim velikašima pa ih je pozvao na sabor u Križevce gdje se dogodilo krvoproliće te u konačnici da je pokolj odjeknuo hrvatskim zemljama i da je hrvatska vojska pohitala prema Križevcima i doživjela poraz od kraljevih pristaša.³⁴

Wikipedija je utemeljena kao enciklopedija slobodnog sadržaja, iako mnogi drže kako nema visoki stupanj pouzdanosti i točnosti zbog svoje otvorene uređivačke politike. No sloboda pristupa, učestala ažuriranja, raznolikost i detaljnost te brojne višejezične inačice pretvorile su Wikipediju u često korišten izvor informacija.³⁵ Kao takva ona je vrijedna navođenja u ovom radu. Pod naslovom „Krvavi sabor križevački” stoji da je hrvatski narod nezadovoljan Žigmundom imao želju za novim kraljem, navode se hrvatski velikaši na saboru u Križevcima, Hrvatska liga, hrvatski ban Lacković, odjek u hrvatskim zemljama. Samo što je još dodan sukob hrvatskog puka pod vodstvom Stjepana Prodavića u Podravini.³⁶

27 Nada Klaić, *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku*, Zagreb: Školska knjiga, 1976., str. 659.

28 Katarina Luketić, *Balkan: od geografije do fantazije*, Zagreb: Algoritam; Mostar: Algoritam Stanek, 2013., str. 288.

29 Dragutin Pavličević, <http://a1450176.sites.myregisteredsite.com/web/oautor.asp?str=132> (pristupljeno 11.04.2017.)

30 Dragutin Pavličević, *Povijest Hrvatske*, Zagreb: Naklada Pavičić, 2007., str. 117.

31 Neven Budak, Tomislav Raukar, *Hrvatska povijest srednjeg vijeka*, str. 276.

32 Neven Budak, *Etničnost i povijest*, str. 14.

33 Denis Detling, Željko Samaržija, *Koraci kroz vrijeme: udžbenik povijesti u drugom razredu gimnazije*, Zagreb: Školska knjiga, 2014., str. 130.

34 „Krvavi križevački sabor 1397. godine”, Saborske povijesne zanimljivosti, <http://www.sabor.hr/krvavi-krizevacki-sabor-1397-godine> (pristupljeno 12.04.2017.).

35 Wikipedija, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Wikipedija> (pristupljeno 12.04.2017.).

36 „Krvavi križevački sabor 1397. Godine”, Saborske povijesne zanimljivosti, <http://www.sabor.hr/krvavi-krizevacki-sabor-1397-godine> (pristupljeno 12.04.2017.).

Na web stranici *Hrvatske enciklopedije* se, pak, ni jednom riječi ne spominje da su Križevci bili u Slavoniji (niti u Hrvatskoj), ali se navodi da je grad mjesto okupljanja sabora slavonskih staleža, dok se u vezi Krvavog sabora navodi tek da je hrvatsko-ugarski kralj Sigismund Luksemburgovac³⁷ dao smaknuti svoje protivnike – hrvatskog velikaša S. Lackovića i njegove pristaše.³⁸ Iako, u zasebnoj kategoriji „Stjepan Lacković II.” dotičnom se velikašu ne pripisuje nikakva etnička oznaka, čak štoviše, nabrojane su sve njegove titule.³⁹

U jednoj od najdugovječnijih i najgledanijih povijesno-dokumentarnih emisija na Hrvatskoj radioteleviziji *TV-kalendar* navodi se kako je hrvatsko plemstvo, odavno nezadovoljno Žigmundovom vladavinom, u trenutku kada se nije znalo je li kralj živ, zatražilo da krunu preuzme Ladislav Napuljski. Osnovana je Hrvatska liga koju je predvodio ban Lacković. Spominje se kako su hrvatski plemići pozvani na sabor u Križevce, a hrvatska vojska da je ostala izvan grada. Nakon pokolja hrvatske su čete neuspješno pokušale ući u Križevce, a nedugo zatim se pobunio i gnjevan hrvatski puk pod vodstvom Stjepana Prodanića.⁴⁰

Neprimjereni anakronizmi

Sistematizirajući cjelokupno „znanje” vezano uz identitete iz prošlosti oko Krvavog križevačkog sabora, danas prevladavajuća priča u hrvatskim akademskim i društvenim krugovima ukratko (i banalizirano) zvuči ovako: ***Hrvatski narod i velikaši su bili nezadovoljni vladavinom hrvatsko-ugarskog kralja Žigmunda Luksemburškog tako da su s olakšanjem dočekali vijesti o njegovoj smrti na Nikopolju. Ipak, kralj je preživio te se pri povratku u zemlju odlučio pomiriti s hrvatskim velikašima pozivajući ih na hrvatski sabor u Križevcima. Međutim, ondje ih je sve, uključujući i hrvatskog bana Stjepana Lackovića, na prevaru dao pogubiti. Pokolj je imao snažan odjek u hrvatskim zemljama, a nedugo poslije samog događaja dolazi i do (kratkog i neuspješnog) vojnog otpora hrvatskog naroda.***

Slijedi kritička analiza „dokaza” na kojima se temelje teze o samorazumljivosti višestoljetnog postojanja

hrvatskog nacionalnog identiteta područja i ljudi što se tiču srednjovjekovne Slavonije.

Hrvatski narod. Znanstveno je neutemeljeno govoriti o širim slojevima stanovništva, što su tobože bili nezadovoljni Žigmundovom vladavinom ili što su digli oružanu bunu kao reakciju na Krvavi sabor, kao o Hrvatima (ili bilo kojoj drugoj etničkoj/nacionalnoj skupini). Identitet, pa tako ni „etnički” i „nacionalni”, ne postoji kao neka stalna kategorija, tj. kao neka danost, ili trajni i nepromjenjivi obrazac ponašanja, već je on pitanje vlastitog samoopredjeljenja te je u većini slučajeva socijalni konstrukt. Dakle, identitet se gradi i razrađuje, odnosno mijenja, te bi u velikoj mjeri bio stvar subjektivnog izbora, ali u određenoj mjeri zavisi od društvenog okruženja (koje se, dakako, i samo mijenja).⁴¹ U srednjem vijeku su prevladavali identiteti zasnovani ponajprije na pripadnosti rodu, lokalnoj zajednici (selu, gradu, župi, županiji), društvenom sloju, vjeri, profesiji. Osim njih, ljudi su se identificirali i kao podanici određenog vladara ili kraljevstva, a u izvjesnom obliku i kao pripadnici neke etničke skupine.⁴² S promjenom situacije pojedinca mijenja se i njegova grupna identifikacija.⁴³ Nacionalni identitet nije nešto „dano” ili „urođeno” biološkim podrijetlom. Osoba biološki može vući porijeklo od roditelja Hrvata/Madara/Srbina/Norvežanina, ali sve što ju čini pripadnikom neke nacije (vjerovanje u zajedničke pretke, mitove, jezik, religija, solidarnost prema sunarodnjacima, društvene vrijednosti itd.) ne stječe se rođenjem, već kroz procese socijalizacije i odgoja.⁴⁴ Kao drugo, ono što moderna hrvatska historiografija uporno ignorira jest da je suvremeni hrvatski nacionalni osjećaj na većini područja suvremene Hrvatske konstruiran (ne „probuđen”) tek u 19. i 20. stoljeću. Hrvatska historiografija, kao i mediji, uzimaju današnje shvaćanje opsega hrvatske nacije i primjenjuju ga na prošlost. Jednostavno se iz činjenice da je srednjovjekovna Slavonija teritorij današnje Hrvatske zaključuje o hrvatstvu njena stanovništva kao neupitnom kontinuitetu.⁴⁵ Znanstveno je neutemeljeno npr. sve katolike Slavene s područja srednjovjekovne Slavonije naknadno

37 Sigismund Luksemburgovac, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=55872> (pristupljeno 12.04.2017.).

38 Križevci, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34095> (pristupljeno 12.04.2017.).

39 Lacković, Stjepan II., <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=35035> (pristupljeno 12.04.2017.).

40 TV kalendar: 28. veljače (2016.), povijesno-dokumentarna emisija, urednik Vladimir Brnardić, Hrvatska radiotelevizija, <https://www.youtube.com/watch?v=EkOgwRfZl8g>

41 Marko Pijović, Pijović, Marko. 2011., Pristupi proučavanju identiteta u prošlosti, *Historijska traganja*, Sarajevo, 8, 2011., str. 9–60, na str. 44.

42 Neven Budak, Hrvatski identitet između prošlosti i moderniteta, u: Josip Kregar, Vlado Puljiz, Slaven Ravlić (ur.), *Hrvatska – kako dalje. Zadanosti i mogućnosti*, Zagreb: Pravni fakultet: Centar za demokraciju i pravo „Miko Tripalo”, 2004., str. 153–162, na str. 153.

43 Entoni D. Smit, *Nacionalni identitet*, Beograd: XX. vek, 1998., str. 39.

44 Marko Pijović, Demistificiranje etniciteta, *Historijska traganja* 10, Sarajevo, 2012., str. 9–153, str. 125.

45 Duško Sekulić, Etničnost kao društvena konstrukcija, *Migracijske i etničke teme* 23/4, Zagreb, 2007., str. 347–372, na str. 366.

proglašavati Hrvatima kad hrvatska nacija u ono doba još nije bila oformljena.⁴⁶ Stanovnici te Slavonije, čak i kad je riječ o plemstvu, nisu imali nekakvo „saznanje” (izmišljeno stoljećima kasnije) da njihovo područje pripada „hrvatskoj zemlji” ili da su oni potomci nekih Hrvata iz stoljeća sedmog. Naravno, to ne isključuje mogućnost da su se neki pojedinci ili skupine i smatrali Hrvatima, ali se ipak radi tek o malo vjerojatnoj pretpostavci. Čak štoviše, da se radi i o stanovništvu s područja što se tijekom srednjeg vijeka i zvalo Hrvatska, odnosno dinarsko područje jadranskog zaleđa, svejedno je znanstveno neodgovorno ljude iz prošlosti svrstavati u određenu etničku skupinu samo zato što živi na području koje se naziva „Hrvatska” (ili Mađarska, Srbija, Bosna) ili da služi hrvatskom kralju (mađarskom, srpskom, bosanskom).⁴⁷ Kao i sve druge europske srednjovjekovne države ni Hrvatska nije bila država u kojoj se svi vladarevi podanici mogu nazvati jednim etničkim imenom.⁴⁸

Hrvatske zemlje. Hrvatska historiografija jednostavno pripisuje suvremene nacionalne epitete političkim tvorevinama što su se nekad u prošlosti nalazile na području suvremene Hrvatske. Činjenica je da u srednjem vijeku tadašnji ljudi nisu koristili termin „hrvatske zemlje”. Jedini srednjovjekovni trenutak kada se prostor od Drave do Jadrana u ponekim izvorima, pitanje je da li i u glavama suvremenika, nazivao jedinstvenim imenom jest bilo 13. stoljeće kada se Dalmacija, Hrvatska i područje u središnjem Posavlju i u međuriječju Drave i Save spominju pod imenom „čitava Slavonija” (*tota Sclavonia*).⁴⁹ Istovremeno, nizinski kontinentalni dio te „čitave Slavonije” tada još nije imao nikakvo posebno ime pa je svoju izdvojenu institucionalnu organizaciju u kasnijem 13. stoljeću otpočeo pod imenom *Slavonija*.⁵⁰ Naravno, pojedini su hrvatski ranosrednjovjekovni vladari imali vlast nad pojedinim dalmatinskim gradovima, ali iz navedenog je apsolutno pogrešno izvesti zaključak da su navedena područja bila pripojena srednjovjekovnoj Hrvatskoj u teritorijalnom smislu, a kamo li da se radilo o trajnom i svršenom činu ili da se hrvatsko ime proširilo na njih.

Povjesničar bi trebao biti pažljiviji pri korištenju tako osjetljivih epiteta te, ako već mora odabrati taj anakroni pojam pri opisu, možda primjerice reći „današnjih hrvatskih zemalja”. Granica Hrvatske na Dravi postala je jedan od važnih argumenata u neravnopravnoj borbi

hrvatske politike s Peštom tijekom 19. i početka 20. stoljeća.⁵¹ Stoga tada i srednjovjekovna kraljevina Slavonija s Križevcima u djelima hrvatskih povjesničara postaje (i ostaje) „hrvatska zemlja”. Svoj temelj takva teza nalazi u stoljetnom dogmatiziranju izmišljenog historiografskog pojma Panonska Hrvatska,⁵² polaganjem povijesnih prava na imaginarne granice Tomislavove veličanstvene Hrvatske do Drave (i Drine),⁵³ ali ponajprije u nekritičkom preuzimanju rečenice iz 30. poglavlja djela *O upravljanju Carstvom (De administrando imperio*; skraćeno) iz sredine 10. stoljeća u kojem se navodi da se od Hrvata, koji su došli u Dalmaciju, jedan dio odvojio te zaposjeo Ilirik i Panoniju (dakle savsko-dravsko međuriječje op. a.).⁵⁴ S druge strane, pak, sve i da se jednom pronađe čvrsti dokaz da je Međuriječje u 7., ili početkom 10. ili, pak, sredinom 11. stoljeća, bilo „hrvatsko” (što god to značilo), bezbroj je primjera što ukazuju da se ono nije na isti način identificiralo u budućim stoljećima.

Hrvatski sabor u Križevcima. Ova povijesna činjenica je jasna gotovo svima: Križevci su bili tijekom srednjeg vijeka, uz Zagreb i Varaždin, najznačajnije naselje Kraljevine Slavonije. Od sredine 14. stoljeća i središte najveće (Križevačke) županije u Slavoniji, tako da nije neobično da su se i sabori slavonskih staleža najčešće održavali u Križevcima.⁵⁵ Teritorijalno se opseg Kraljevine Slavonije od 12. do 16. stoljeća gotovo posve podudara s onim Zagrebačke biskupije, okvirno je obuhvaćala područje savsko-dravskog međuriječja između Sutle na zapadu i Požeškog gorja na istoku.⁵⁶ S druge strane, plemstvo je s posjedima na području Hrvatske, koja se do 16. stoljeća protezala na dinarskom području istočnojadranskog zaleđa, imalo vlastiti Hrvatsko-dalmatinski sabor. Dakle, pogrešno je rašireno mišljenje da su se u Križevcima održavali Hrvatski sabori.

Hrvatski ban Stjepan II. Lacković. Stavljajući ga u kontekst s ostalim anakronizmima, epitetom „hrvatski” stvara se dojam nepravde počinjene od strane

46 Snježana Kordić, *Jezik i nacionalizam*, str. 196.

47 Marko Pijović, *Demistificiranje etniciteta*, str. 98

48 Ivo Rendić Miočević, *Zlo velike jetre*, Split: Književni krug, 1996., str. 202

49 Tomislav Bali, *Slavonski meandar – prostor i pojam Slavonije u XIII. st.*, Zagreb: Srednja Europa, 2014., str. 47.

50 Isto, str. 61.

51 Vladimir Posavec, „Povijesni zemljovidi i granice Hrvatske u Tomislavovo doba”, <http://povijest.net/povijesni-zemljovidi-i-granice-hrvatske-u-tomislavovo-doba/> (pristupljeno 08.04.2017.).

52 Panonska Hrvatska, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=46450> (pristupljeno 12.04.2017.).

53 Vladimir Posavec, „Povijesni zemljovidi i granice Hrvatske u Tomislavovo doba”, <http://povijest.net/povijesni-zemljovidi-i-granice-hrvatske-u-tomislavovo-doba/> (pristupljeno 08.04.2017.).

54 Hrvoje Gračanin, *Od Hrvata pak koji su stigli u Dalmaciju odvojio se jedan dio i zavladao Ilirikom i Panonijom*. *Razmatranja uz DAI c. 30, 75-78, Povijest u nastavi 6-1 (11)*, 2008., str. 67–76, na str. 68.

55 Ozren Blagec, *Slavonski i hrvatski sabori u Križevcima*, *Cris* 14/1, Križevci, 2013., str. 365–373, na str. 365.

56 Stanko Andrić, „Slavonija”, <http://hips.hr/slavonija/> (pristupljeno 08.04.2017.).

kralja Žigmunda, kao vladara tuđinca, nad Hrvatom Lackovićem, kao predstavnikom domaćeg hrvatskog stanovništva. Iako, dotični nije, poput primjerice Nikole IV. Zrinskog, predstavljao nekakav mobilizirajući mit koji je služio pri konstrukciji hrvatskog nacionalnog identiteta kroz 19. i 20. stoljeće, tako da u njegovom slučaju u hrvatskoj historiografiji postoje brojna djela što ga ne proglašavaju etničkim Hrvatom. Općepoznato je da je obitelj Lack (mađarizirano Lackfi, kroatizirano Lacković), iz plemićkog roda Herman iz Nürnberga, doselila u Zemlje ugarske krune tijekom 13. stoljeća, dok je moćna grana kojoj je pripadao Stjepan II. imala najznačajnije posjede u Čakovcu, Štrigovi, Simontorny i Döbröközu,⁵⁷ sve redom mjestima izvan „hrvatske zemlje” Slavonije. Dakle, etnički ih se nikako ne može pretvoriti u Hrvate (u današnjem smislu) na temelju nekakve teritorijalne pripadnosti. S druge strane, *hrvatski ban* Stjepan II. služi kao odličan primjer još jednog negativnog sindroma historiografije, a to je selektivnost podataka radi stvaranja dojma kod čitatelja da se radi o *našem* čovjeku. Djelomice je točno predstaviti Stjepana II. kao hrvatskog bana, ipak pravilnije bi bilo reći „bivši hrvatsko-dalmatinski ban”, ali ono značajnije odnosi se na ignoriranje da je Stjepan II. tu dužnost obnašao tek u tri kratkotrajna perioda, pri čemu je zadnji bio 1385., dakle čak dvanaest godina prije Krvavog sabora. U vrijeme održavanja Sabora, on je bio župan Zagorske županije (1391.–1397.), a prije toga erdeljski vojvoda (1372.–1376. i 1385.–1386.), župan Zaladske županije (1376., 1379. i 1387.), a svakako je titula s kojom je bio najponosniji bila ona ugarskog palatina (1387.–1392.).⁵⁸ Istovremeno se ignorira da su tadašnji hrvatsko-dalmatinski ban Nikola II. Gorjanski kao i ban Cijele Slavonije Detrik Bubek, bili pristaše kralja, a s tim titulama, prema logici kojom se vode brojni povjesničari, nisu bili ništa manje „hrvatski” od bivšeg bana Stjepana II. Lackovića.

Hrvatsko-ugarski kralj. Ime Hrvatske se od 1102. nije zasebno spominjalo u službenim dokumentima jer je ona tada ušla u sastav Zemalja Krune sv. Stjepana. Iako su nosioci Krune sv. Stjepana u svojoj tituli uvijek nabrajali, pored brojnih drugih, i *regnum Croatiae*, ne postoji srednjovjekovni povijesni dokument što ijednog kralja nakon 1102. naziva „hrvatsko-ugarskim vladarom”, premda su se Koloman i njegov sin krunili zasebnom hrvatskom krunom. Iz suvremene perspektive epitet se može činiti bezopasnim anakronizmom jer se time naglašava da je Žigmund bio vladar područja i Hrvatske i Ugarske (što je svakako točno), ali se time ujedno maskira važna

problematika političke scene iz 19. stoljeća o tome jesu li 1102. godine Hrvatska i Dalmacija unutar Zemalja Krune sv. Stjepana postale *partes adnexae* (pripojene zemlje), ili, kako su hrvatski političari tada tvrdili, *socia regna* (pridružena kraljevina).⁵⁹ Odnosno, takvo se jedno kompleksno pitanje jednostavno svodi na apsolutnu istinu o Hrvatskoj kao pridruženoj kraljevini.

Umjesto zaključka

U Hrvatskoj različita modernistička shvaćanja nacije i nacionalizma kao političkog i društvenog konstrukta nastalog u specifičnim uvjetima modernog društva i moderne politike nisu uopće zaživjela, a dominantni javni i akademski diskurs još uvijek počiva na primordijalističkom shvaćanju nacije kao oduvijek prisutnog, zauvijek zadanog i jedinog mogućeg oblika kolektivnog postojanja.⁶⁰ Većina se hrvatskih povjesničara, pišući (ciljano ili spominjući usputno) o identitetima ljudi u prošlosti, zadovoljava nekritičkim preuzimanjem stavova svojih prethodnika,⁶¹ čime se nastavlja trend romantičarske povijesti iz 19. stoljeća koja slijedi mit o samorazumljivosti nacije i nacionalne svijesti. Tim načinom se i identiteti u prošlosti jednostavno promatraju kroz suvremeni nacionalni spektar, odnosno identiteti se kroz prošlost dijele isključivo na hrvatski, srpski, bosanski, mađarski, talijanski, austrijski, nizozemski, njemački i dr., čime se stvara dojam da je nacija oduvijek prisutan, zauvijek zadan i jedini mogući oblik kolektivnog postojanja. Oduprijeti se pritisku razumijevanja prošlosti iz svoga vremena i pokušati uroniti u duh prošlih vremena, bez njihova uobličavanja prema zahtjevima sadašnjosti, vrlo je teško.⁶² Ipak, kako i neki autori ističu, neshvatljivo je kako netko zamišlja bavljenje ljudima iz prošlosti ako se pritom zanemari upravo „pogled tih ljudi iz prošlosti na same sebe”.⁶³ Mnogi se bave proučavanjem povijesnih identiteta (ljudi/područja/jezika) ne radi toga da bi demistificirali i bolje shvatili prošlost, nego da bi je bolje uklopili u suvremene identitetne i kolektivističke

57 Marija Karbić, Lackovići (Lackfi) iz plemićkog roda Hermán, *Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice* 16, 2009., str. 11–28, na str. 11.

58 Ozren Blagec, Slavonski i hrvatski sabori u Križevcima, str. 367.

59 Ladislav Heka, Hrvatsko-ugarski odnosi od srednjeg vijeka do Nagodbe iz 1868. s posebnim osvrtom na pitanje Slavonije, *Scrinia Slavonica* 8/1, Slavonski brod, 2008., str. 152–173, na str. 158.

60 Zlatko Hadžidedić, *predgovor knjige Gradnja nacionaliteta* (autor Adrian HASTINGS), Rijeka: Adamić; Sarajevo: Buybook, 2003., str. 5.

61 Marko Pijović, Demistificiranje etniciteta, str. 11.

62 Nikola Dugandžija, Mitski pristup etničkoj i nacionalnoj zbilji, u: Emil Heršak (ur.), *Etničnost i povijest*, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti: Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo, 1999., str. 39–54, na str. 48.

63 Marko Pijović, Demistificiranje etniciteta, str. 101, bilj. 207.

narative,⁶⁴ u ovom slučaju– nacionalne. Zašto je povjesničarima, a zatim i svima ostalima, toliki problem povijesne pojave nazvati pravim imenom? Leže li razlozi u tome da se čitatelju samo želi tek pojednostaviti kompleksna povijesna situacija koja mu ne bi inače bila razumljiva budući da ne može poimati svijet oko sebe, kao i prošlost, izvan suvremenih nacionalnih okvira, ili iz ideološko-političkih razloga, ili iz emotivnih pobuda, ili to čine svjesno kako bi za uzvrat dobili reputaciju, financijsku korist i pokroviteljstvo – za ovaj rad je irelevantno. S druge strane, iako naravno ne postoji pisani zakon koji to obvezuje, kada je riječ o udžbenicima ili popularnoj emisiji poput TV-kalendara na nacionalnoj televiziji jasno je da je autorov okvir promišljanja u vezi tisućljetnog kontinuiteta hrvatstva ljudi i prostora ograničen planom i program koji, dakao, što se tiče povijesti ne smije odstupati od sadržaja Ustava (1990.) pri čijem se, pak, pravljenju rukovode grane prava koje su za to zadužene isključivo prema smjernicama politike. Odnosno, ustav nije povijesnog ili sociolingvističkog karaktera, nego političkog.⁶⁵ U njemu kao „povijesna činjenica” stoji da se Hrvatska kretala pravocrtno kroz povijest prema svom odredištu samoodređenja. Vremenske točke služe kao putokazi na ovom putu: 7. stoljeće – 9. stoljeće – 10. stoljeće – 1526. – 1712. – 1848. – 1868. – 1918. – 1929. – 1939. – 1943. – 1947. – 1963. – 1990.⁶⁶ Iako bi pojedini autori opovrgnuli takvu tvrdnju, ipak je dojam kako jedna od primarnih uloga udžbenika povijesti (p)ostaje jačanje nacionalne države i nacionalnih osjećaja. Naime, u njima se prikazuje kontinuitet razvoja hrvatskog naroda (ne praveći razliku između etničke grupe i moderne nacije), borba svake generacije od „pradomovine” do 20. stoljeća za samostalnom državom, a konstruiranje nacionalnog identiteta u 19. i 20. stoljeću banalno objašnjava „buđenjem”. Kakvi god bili razlozi povjesničara, opći je dojam da se tisućljetno „hrvatstvo” svih područja suvremene Republike Hrvatske (i šire), kao identitet njegova stanovništva, smije kritički preispitati, ali da bilo koja smisljena kritika ili teze što upućuju na suprotno od „poželjnog” ostaju u uskim okvirima struke te kao takvi sigurno neće dospjeti u obrazovne programe, kao i da je uporaba anakronizama i izmišljenih pojmova s ciljem dokazivanja „povijesnih prava” nužna i poželjna. Štoviše, nije poželjno dovesti u

sumnju ništa što bi moglo „poljuljati” ili „dovesti u pitanje” trenutni hrvatski identitet nekog ili nečeg, jer se takva akcija odmah lako etiketira kao „ugrožavanje” nečije „opstojnosti”, „nacionalnih interesa” i sl.⁶⁷ Povijest jest u teoriji znanost koja iznova procjenjuje i ocjenjuje pojave, pruža nove različite interpretacije, nudi nove i odbacuje stare teze, ali očito ne kada je u pitanju tisućljetni kontinuitet hrvatskog identiteta ljudi i prostora.

Za razliku od 19. stoljeća kada su se stvarale ideje o nacionalnim državama, njihovim granicama, o pripadnosti naciji itd., danas više ne moramo dokazivati postojanje moderne hrvatske nacije i pisati patriotske studije o njezinoj prošlosti obogaćene raznim mitovima o porijeklu, granicama, slavnim vladarima i junacima itd. Hrvatska je nacija i nacionalna država posve formirana i ona postoji u zbilji kao članica međunarodne zajednice,⁶⁸ tako da joj je nemoguće „ukrasti identitet”. Opsjednutost kontinuitetom i sindrom potrebe da se ljude/jezik/područja/pojave iz prošlosti uvrsti u svoje suvremene identitetske kategorije i svoje političke okvire, jer je to iz ovog ili onog razloga privlačno, nije primjereno za razumijevanje prošlosti jer se ona na taj način iskrivljuje. U domino efektu, jedan anakronizam za sobom povlači drugi te na kraju sve vodi do suvremenog doba i sukoba oko dokazivanja „povijesnih i etničkih prava”, pri čemu je jedino ispravna i točna, naravno, ona *naša*, a ne *njihova* strana priče. Sve i da se mnogi slože s ukazanim anomalijama vezanim uz prikaze Krvavog križevačkog sabora, iluzorno bi bilo očekivati da će autori u budućim istraživanjima ili preglednim radovima uopće uzeti u obzir ispravnost navođenja pojmova jer, čak i da nema ideološke ili političke pozadine, prevladat će mišljenje kako nacionalno obojene identitetske oznake predmodernih konteksta proizlaze tek iz konvencionalne potrebe da se čitatelju lakše prenese povijesna pripovijest. Osim činjenice da se u reviziju anakronizama Krvavog križevačkog sabora ne može krenuti od 1397. godine, i više je nego očito da za takvim postupkom ne postoji politička volja i potreba. Stoga, za početak se možemo nadati kako bi ovaj tekst mogao ipak predstavljati mali podstrijek ka razmišljanju o prošlosti izvan suvremenog nacionalnog spektra, kao i na primjenu teorijskog dijela modernističkog shvaćanja nacije na primjerima iz hrvatske povijesti.

64 Marko Pijović, *Pristupi proučavanju identiteta u prošlosti*, str. 51–52.

65 Snježana Kordić, *Jezik i nacionalizam*, str. 109–110.

66 Vjeran Katunarić, *Sporna zajednica: novije teorije o naciji i nacionalizmu*, str. 221.

67 Marko Pijović, *Demistificiranje etniciteta*, str. 23.

68 Petar Korunić, *Rasprava o izgradnji moderne hrvatske nacije: nacija i nacionalni identitet*, Slavonki Brod: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje, 2006., str. 37.

Literatura

- Anderson, Benedict. 1990. *Nacija: zamišljena zajednica: razmatranja o porijeklu i širenju nacionalizma*, Zagreb: Školska knjiga.
- Bali, Tomislav. 2014. *Slavonski meandar – prostor i pojam Slavonije u XIII. st.*, Zagreb: Srednja Europa.
- Biling, Majkl. 2009. *Banalni nacionalizam*, Beograd: XX. vek.
- Blagec, Ozren. 2013. Slavonski i hrvatski sabori u Križevcima, *Cris* 14/1, Križevci, 365–373.
- Budak, Neven. 1999. Etničnost i povijest, u: Emil Heršak (ur.), *Etničnost i povijest*, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti: Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo, 11–24.
- Budak, Neven. 2004. Hrvatski identitet između prošlosti i moderniteta, u: Josip Kregar, Vlado Puljiz, Slaven Ravlić (ur.), *Hrvatska – kako dalje. Zadanosti i mogućnosti*, Zagreb: Pravni fakultet: Centar za demokraciju i pravo „Miko Tripalo”, 153–162.
- Budak, Neven. Raukar, Tomislav. 2006. *Hrvatska povijest srednjeg vijeka*, Zagreb: Školska knjiga.
- Despotović, Ljubiša. 2009. Politički mitovi, nacionalizam, antinacionalizam i demokratija na prostoru bivše Jugoslavije, u: Ljubiša Despotović, Darko Gavrilović, Vjekoslav Perica, Srđan Šljukić (ur.), *Mitovi nacionalizma i demokratija*, Novi Sad: Centar za istoriju, demokratiju i pomirenje, 49–78.
- Detling, Denis. Samaržija, Željko. 2014. *Koraci kroz vrijeme: udžbenik povijesti u drugom razredu gimnazije*, Zagreb: Školska knjiga.
- Dugandžija, Nikola. 1999. Mitski pristup etničkoj i nacionalnoj zbilji, u: Emil Heršak (ur.), *Etničnost i povijest*, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti: Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo, 39–54.
- Fresl, Tomislav. 2008. Faze integracije hrvatske nacije, *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja* 42/86, Zagreb, 123–140.
- Gračanin, Hrvoje. 2008. Od Hrvata pak koji su stigli u Dalmaciju odvojio se jedan dio i zavladao Ilirikom i Panonijom”. Razmatranja uz DAI c. 30, 75–78, *Povijest u nastavi* 6-1 (11), 67–76.
- Hadžidedić, Zlatko. 2003. *Predgovor knjige Gradnja nacionaliteta* (autor Adrian Hastings), Rijeka: Adamić; Sarajevo: Buybook.
- Hastings, Adrian. 2003. *Gradnja nacionaliteta*, Rijeka: Adamić; Sarajevo: Buybook.
- Heka, Ladislav. 2008. Hrvatsko-ugarski odnosi od srednjeg vijeka do Nagodbe iz 1868. s posebnim osvrtom na pitanje Slavonije, *Scrinia Slavonica* 8/1, Slavonski brod, 152–173.
- Holjevac, Željko. 2014. Važnost jednakosti pred zakonom i komunikacijske revolucije u procesu oblikovanja modernih europskih nacija, *Povijest u nastavi*, 1/19, Zagreb, 65–70.
- Karbić, Marija. 2009. Lackovići (Lackfi) iz plemićkog roda Hermán, *Godišnjak Njemačke narodnosne zajednice* 16, 11–28.
- Katunarić, Vjeran. 2003. *Sporna zajednica: novije teorije o naciji i nacionalizmu*, Zagreb: Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo.
- Klaić, Nada. 1976. *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku*, Zagreb: Školska knjiga.
- Klaić, Vjekoslav. 1900. *Povijest Hrvata, svezak II.: dio prvi*, Zagreb: Tisak i naklada knjižare Lav. Hartman (Kugli i Deutsch).
- Kordić, Snježana. 2010. *Jezik i nacionalizam*, Zagreb: Durieux.
- Korunić, Petar. 1999. Porijeklo, integracija i budućnost nacije, u: Emil Heršak (ur.), *Etničnost i povijest*, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti: Jesenski i Turk: Hrvatsko sociološko društvo, 55–82.
- Korunić, Petar. 2006. *Rasprava o izgradnji moderne hrvatske nacije: nacija i nacionalni identitet*, Slavonski Brod: Hrvatski institut za povijest, Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje.
- Luketić, Katarina. 2013. *Balkan: od geografije do fantazije*, Zagreb: Algoritam; Mostar: Algoritam Stanek.
- Pavličević, Dragutin. 2007. *Povijest Hrvatske*, Zagreb: Naklada Pavičić.
- Pijović, Marko. 2011. Pristupi proučavanju identiteta u prošlosti, *Historijska traganja*, Sarajevo, 8, 9–60.
- Pijović, Marko. 2012. Demistificiranje etniciteta, *Historijska traganja* 10, Sarajevo, 9–153.
- Procacci, Guilano. 1996. *Povijest Talijana*, Zagreb: Barbat.
- Rendić Miočević, Ivo. 2000. Etnopsihologijski okvir hrvatske i srpske nacije, *Migracijske i etničke teme* 16/1-2, 141–165.
- Rendić Miočević, Ivo. 1996. *Zlo velike jetre*, Split: Književni krug.
- Rendić Miočević, Ivo. 2006. *Hrvatski identitet: trajnost i fluidnost – usporedba Kvarnera i gorske Dalmacije*, Rijeka: Adamić.
- Sekulić, Duško. 2007. Etničnost kao društvena konstrukcija, *Migracijske i etničke teme* 23/4, Zagreb, 347–372.
- Smit, Entoni d. 1998. *Nacionalni identitet*, Beograd: XX. vek.
- Šišić, Ferdo. 1916. *Pregled povijesti hrvatskoga naroda: od najstarijih dana do godine 1873.*, Zagreb: Matica hrvatska.

Internet

Anakronizam, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=2436> (08.04.2017.)

Dragutin Pavličević, <http://a1450176.sites.myregistered-site.com/web/oautoru.asp?str=132> (11.04.2017.)

Horvat, Josip, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=26196> (11.04.2017.)

Horvat, Rudolf, <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=7877> (11.04.2017.)

Horvat, Rudolf 1924. *Povijest Hrvatske I.*, Zagreb, [https://hr.wikisource.org/wiki/Povijest_Hrvatske_I._\(R._Horvat\)/Krvavi_sabor_u_Kri%C5%BEevcu](https://hr.wikisource.org/wiki/Povijest_Hrvatske_I._(R._Horvat)/Krvavi_sabor_u_Kri%C5%BEevcu) (11.04.2017.)

Klaić, Nada, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=3172> (11.04.2017.)

Klaić Vjekoslav, <http://hbl.lzmk.hr/clanak.aspx?id=214> (11.04.2017.)

Križevci, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=3409> (12.04.2017.)

Krvavi sabor križevački, https://hr.wikipedia.org/wiki/Krvavi_sabor_kri%C5%BEeva%C4%8Dki (12.04.2017.)

Lacković, Stjepan II., <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=3503> (12.04.2017.)

Panonska Hrvatska, <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=46450> (12.04.2017.)

Stanko Andrić, „Slavonija”, <http://hips.hr/slavonija/> (08.04.2017.)

Sigismund Luksemburgovac, <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=55872> (12.04.2017.)

Vladimir Posavec, „Povijesni zemljovidi i granice Hrvatske u Tomislavovo doba”, <http://povijest.net/povijesni-zemljovidi-i-granice-hrvatske-u-tomislavovo-doba> (08.04.2017.)

Wikipedija, <https://hr.wikipedia.org/wiki/Wikipedija> (12.04.2017.)

Video

TV-kalendar: 28. veljače (2016.), povijesno-dokumentarna emisija, urednik Vladimir Brnardić, Hrvatska radiotelevizija, <https://www.youtube.com/watch?v=EkOgwRfZI8g>

Summary

The Anachronisms in the Representations of the Bloody Parliament of Križevci

Keywords: anachronisms, identity, the Bloody Parliament of Križevci

Looking at the past from the present day perspective, especially when it comes to national identity, is a trend that has marked modern Croatian historiography from its infancy in the 19th century. By means of an analysis of the content of historical literature and certain modern media, this paper will endeavour to point out the deficiencies of dangerous, rooted anachronisms related to the events surrounding the Bloody Parliament of Križevci. At the same time, it will endeavour to bring forward the deficiencies of reflecting on the selfevidence of the Croatian nation's multi-centurial existence, as well as in general of attributing a Croatian identity to everything that was located on the territory of the modern day Republic of Croatia in the past.